

Универзитет Михаило Пипер
N. 26. 1860 Митра Буварџи

753
Риср II 457.1
ОДГОВОРЪ ЧОКРЛЯНУ.

сведочеки да е

ИСТОЧНА ЦРКВА ИСТИНО ПРАВОСЛАВНА.

+

У данашнѣмъ веку просвете, изненадила е насъ кнѣига, која е пуна опаданя, лаже, обмане, извртаня и издайства; кнѣига наменѣна роду србскомъ съ нечистомъ намеромъ, коіомъ живи и дише папска пропаганда, коіой е цѣль сеяти раздоре међу народима и съ курячкомъ ѣуди, преоденута у овчию кожу, ради да подкопа силомъ одпадничества найсветія убеђеня православнога народа. Ньой нѣе стало за народносћу, она безъ евангелскога духа, безъ любви христове, неће да зна за узвишене намере истине просвете, неосврће се толико на истине слова божіевъ, нема образа наочигледъ целога света изврћати историю, — средство сва сматра себи за дозвољна, само да постигне нечисту цѣль — оће свакояко да метне народима несносанъ и несавременый већъ ярамъ папскога ига.

Жалость обузима душу и срце истиннога Христіанина, кадъ и сада мора чути и видети да се нетрпи света, апостолска, отеческа соборна Христова вѣра и црква православна одъ одпадше и заблудивше одъ насъ браће, кои се кланяю римпапи, па имъ в мрско видети насъ да се іошъ тврдо држимо праве Христове вѣре. Вальда имъ служимо безмолвнимъ изобличенѣмъ — истина вели пословица бode очи. Савестъ вальда ій изобличава, што су одступили одъ истине цркве, што нарушише правила светы собора и што уведоше не христіянска, незнабожачка римска властолюбива начела у цркву свою. И докъ насъ гледи, дотле као да немаю мира, све ій мучи савестъ, па зато се брину да истину утамане и за ту цѣль позаймлюю одъ нечастиве силе себи спомоћна средства

и на све стране клевету опадаю и свашта измишляю да оцрне мученицу свету цркву православну.

Оваквимъ е духомъ испуниъна нечастива књига кою е папска пропаганда издала подъ именовъ некога достойногъ сажаленя одпадника Јоанна Чокрляна у Бечу 1860. Књига е названа овако: *Православіе или коя црква правіе учи, источна или западна? роду србскомъ посвећена.*

Тай несрећный Чокрлянъ одпадникъ, непознаюћи вѣру и цркву православну, као што самъ то признае, запао е у канце пропаганде, коя га е временомъ корисћу обрлатила и спремила да наноси скорбъ своіой матери православной цркви, преокренула му паметъ чашћенѣмъ и подметанѣмъ лажљивы извора, одъ кои га напоише мутномъ водомъ, упутише да изиђе предъ народомъ србскимъ, да му поднесе киту трња, кою е набрао изъ баште пропаганде и чашомъ отрова да труе срце и душу народа србскога, необзирући се на то што е спасеніе србске народности у цркви православной, коя е по духу овога народа.

Папство одъ оногъ јошъ доба, одкада е, задануто властолюбивошћу, нарушило миръ цркве и одпало одъ истине евангелске науке, еднako е све мере употребљавало да подярми народе, причинивши свету млога зла. О, како е грозна историја западне цркве, кадъ се сетимо инквизицие! како ли е мрачна нѣна историја кадъ проучимо слѣдства користолюбія папскогъ збогъ индулгенцие! како е противъ Христа то властолюбіе папско, кое присилава Христіяне да место Ђрусалима обраћаю свое очи Риму!

Но мислили смо да е папство у новіе време нагнаво просветомъ, одустало одъ свога нехристіанскогъ поступаня, да е нѣгово срце омекшало истинномъ и добило више свести и правы чувства вѣротрпљивости справъ майке нѣгове источне мученице цркве православне, одкуда е Христова вѣра донешена на западъ у Римъ. Аль на жалость ова књига осведочава стару ћудъ и подъ видомъ благожеланія оће да сурва народъ србскій у већу пропасть, оће да се у нѣму јошъ већій раздоръ, оће

да музе тучно млеко одъ србскога тора оваца, оће да се вуномъ нѣговомъ одева, оће да му разорава цркву која е ушла у животъ, у срце и душу нѣгову. Тимъ фанатицима нѣе стало што износе лажъ уместо истине, они, тврда образа, не стиде се уочи народу говорити оно што га утаманюе. Мы нѣи оставлямо да се тѣше и наслађаваю пропащу другога, кадъ имъ то на срцу лежи, молећи се усрдно Господу Богу и за свое непријатељъ, као што намъ е онъ то заповедіо. Аль смо се нашли побуђени обнажити лажъ, којомъ е препуна ова горе именована кнѣига езуитска и казати своіой браћи Србима и Бугарима да неверую лажљивимъ учительима, кои се у ово време као скакавци у мложини появише изъ недра западне цркве, и изопачавајући очевидне истине, оће да намъ доле паметь.

Найбезпристрастнѣе судећи, увиђа се злоба и пакостъ папиштана, лукавство нѣово доказую недостойни изрази са којима вичу на бранитељъ православне вѣре, да могу подигли бы савъ пакао и све ѣаволе да се освете светимъ поборницима наше цркве, кои су се одупирали да не допусте лажи да победи истину и кои нису хтели да затворе очи и погазе опредѣленя собора вселенски, као што то учинише папе. Патріархъ Фотій, Михаилъ Керуларіе и Марко Еѣескій — трњъ су у оку папства. Они сачуваше истокъ одъ поплаве римски заблуда и подкреплѣни Духомъ светимъ не дадоше да насъ православне упрегну у ярамъ одпадничества. Промисао божіи посадіо е ове велике мужеве на престољъ онда, када е чезня у папа за власћу надъ свимъ светомъ яко обвладала. Они своимъ мужествомъ, своимъ богопросвећенимъ умомъ и помоћу божіомъ разрушише коварна лукавства башъ онда, када папе мислише да су већъ успели и свое намере владати надъ целимъ светомъ достигли. Одовудъ се и обяснява ова силна ненависть свію папиштана спрамъ овы поборника истине православне цркве, кои не дадоше да незаконіе поплави истокъ.

Нѣе ли пропаганда зато силне новце потрошила, да се освети тронци поборницима православне цркве, што

в уловила три одпадника одъ ове цркве: Гагарина, Питципиоса и Чокрляна?

У овой књизи пропаганда узимљъ начинъ примамљивана онакавъ, какавъ е искуситель употребіо кадъ е у раю приступіо да превари праматеръ Еву. Бѣдете ако вози, вѣдаще доброє и лѣкавсе рекао іой е сатана, *ако нарушите заповедь божію и окусите одъ забранѣногъ плода.* Тако и пропаганда вели Србима: быћете слободни ако одпаднете одъ свое цркве православне и примите папство. Нећу да говоримъ о томе, да е овай начинъ недостоянъ проповедника и учителя христіянскогъ, остављамъ на страну то, што се пропаганда служи матеріялномъ и временомъ корисћу да подѣйствує на мученичко положенѣ христіјана источне цркве, обећавајући имъ времена за вечна блага; но пытамъ, ако папиштани осећаю себе срећнима и у добру, зашто непоступе као што е Самарянинъ кои е брижљиво помогао човеку изубіяномъ одъ пустаія? Зашто непомогну намъ нетражећи одъ насъ да одпаднемо одъ свое вѣре? Ёрь онай у Евангелію споменутий Самарянинъ ніє тражіо одъ пострадавшегъ човека да промени вѣру; него му е помогао као своме ближнѣму, ма да е онъ быо одъ друге вѣре. Ніє ли све ово само лукавство, кое оће да се несрећномъ народа ползує и да у мутной води лови рибу? Нечовечно е, кадъ бы видели човека да се дави, тражити одъ нѣга да положи нека условія, па текъ тада да пружимо руку да га избавимо.

Пропаганда зна за тешке муке рода нашега, зна да му е додіяло тиранство и да подъ тешкимъ игомъ варварства изнемогава; па зато му приступа и удара на чувствену страну нѣгову, мамећи га да прими заблуде уместо истине, па ће онда баяги имати болю судбину. Чудно е одъ папиштана што безобразно излазе предъ лице єднога народа и безъ срца и христіянски чувства увеличаваю му несрећно станѣ, тражећи одъ нѣга нека условія и нападајући на најсветія убеђеня и чувства нѣгова. Евангеліє проповеда љубавъ, а у овой књизи пропаганда проповеда раздоръ, сіє неслогу, порочи православ-

не првосвештенике и опада ѿ у највећој мери, да бы само поделила источну цркву, па после да лако побеђуе. Нечовечно, нехристјански изопачава предмете и беди яданъ народъ христјанскій онако, као што су незнажачки римляни то чинили у прва три христјанска века до Константина великогъ.

Христјани прва три века много претрпише одъ незнабожачки Римляна а саданъима в ѿго римскога папе, клевете и насртаня теже и несноснѣ, него ли оно прво. Властолюбивости папској нѣ доволянъ просторъ запада, него в неситость нѣгова управила свое отровне стреле на истокъ, где неће да се стара народе неверуюће Христу обратити, него највише напада и подкопава христјанску веру православну и свакояко тражи да ѿ место главе Христа Господа, подярми поглаварству папскомъ. Имамо довольно примѣра да су папиштани до тога гонили и мучили наше Христјане, да су православне цркве подъ закупъ и аренду Чивутяма давали и Чивути су отварали и затварали свете наше храмове. Папиштани радѣ гледи и трпе Турке и Чивуте, него ли наше Христјане. Место да насъ на миру оставе съ нашомъ вѣромъ и црквомъ, а да сву бригу обрате на то, како бы оне кои у Христа невѣрую обратили у вѣру Христову; они са свомъ силомъ лукавства и гоненя явногъ и тайногъ насрѣху нечовечно на мученичку цркву православну, коя већъ толико најтежи векова преживе и сачува светию истине вѣре и коя задржа своимъ прсима силу азјатски варвара да непоплави западъ. Грозно е и ужасно поступанъ папиштана спроћу насъ, коима бы имали благодарити и човечно насъ баръ сажалѣвати, што смо нѣи сачували а сами се изложисмо варварству. За такво небратолюбно поступанъ са нама, промисао божји и нѣи е казнию, ерѣ се и на западу неустри нечастиво понашанъ римске столице, одъ коѣ одпадоше и сурваше се у далъ заблуде люди, народи и државе. И место добра враћаю намъ зломъ, ерѣ сада као што вели тай Човрлянъ у времену просвете, цепаю насъ и раздиру срце народа опадаюћи нѣово свештенство народу и мразећи ѿ, раски-

даю духовне свезе између њи. Толико векова народъ србскій лепо се живіо са свештенствомъ и узаймице сложки еданъ другога тѣшише, крепише и поучаваше да остану верни народности свои прадедова, као што Срби православне вѣре заиста и досадъ остадоше и сачуваше своју народностъ. Међутимъ шокци се изгубише и папствомъ савладани, неће да се зову Срби. Ние ли дакле ясно да римска црква коси народности? Зашто намъ она утамани толику браћу? И садъ мимо своје савести неки одпадници зову Србе да погазе своје име и своју народностъ, лукаво обећавајући имъ да ће имъ се сви обреди и символъ оставити. Они траже да се уедине съ нама само тиме, да мы признамо папу за главу цркве. Знамо да има већегъ значеня разлике између православне и римске цркве, као што е догматъ о исхођењу св. Духа. Садъ видите браћо! шта е за њи важніе и каква е искреностъ? Забацују на страну догматъ о Духу светомъ а упели се да насъ привежу за папу најпре, па после ако папу признамо за непогрешиму главу цркве, морали бы веровати како бы папа заповедіо. Е ли е то поштено и честно варати невинне Христіјане? Е ли е то достойно цркве христове? Исусъ Христосъ казао е своима ученицима да ће и они трпети, да ће и њи нечастиви люди гонити, но да неклону да се нестраше претрпити до конца и да се небов одъ оны, кои немогу душу убити него да буду бодри и чуваю себе одъ искусителя, кои душу може погубити. Да ли е овако искрена пропаганда? О, да велике разлике! Маме насъ са онимъ, што тѣлу угађа а душу убія и губи, ватаю насъ у замке свои заблуда грешне честолюбивости и властолюбивости римпапске. Видите браћо, да имъ ніе стало за чистоћу вѣре, колико за власть, о кою се е у деветомъ веку разбила слога истока са западомъ зато, што истокъ нехте да допусти да га римпапа упрегне у ярамъ своје незнабожачке власти. И они народи и државе, које савише свой вратъ подъ чемерно иго те властолюбивости, искусиле свакојка зла и најпосле морадоше устати противъ њъ и одцецише се. Еръ коя бы држава хтела и мо-

гла да има другога туђега негди на страни господара, кои іой смета напредку и предузећу, коє є на срећу и користь землѣ? Римпапе преко свои взуита сметаше свакоме напредку народности, нѣово духовенство оделѣно є одъ народа и нїє му стало ни зашто друго, осимъ за римпапску власть. Папиштани, нека метну руку на срце, па предъ Богомъ, народомъ и савешћу кажу: є ли є римска црква народна, када сматра за цркву свештенство оделѣно одъ народа, недопушта єзыкъ народнѣй у цркви него тражи да се служи на римскомъ єзику? Савестни папиштани казаће као и мы, да римска црква нїє и неможе бити народна докле годъ тражи да се слуша свуда римпапа више, него ли слово божїє, преданїя свештена и гласъ вселенске православне цркве у соборима изреченѣй. За православне є руководство управе св. собори а за римляне римпапа, кои оће на силу да се стави више канона и собора. Нека по савести папиштани разсуде: є ли є сходно да римпапа држи мачъ у руци и да є земальскїй господарь? Што є одбаціо Исусъ Христосъ, то нѣговъ назови намѣстникъ упражнява. Евреи су држали да ће Месїа бити царь — владоць мирскїй светскїй и да ће покорити земальски све народе и нѣима ій подвластнима учинити; но Исусъ Христосъ рече имъ да царство нѣгово нїє одъ овога света. Шта римпапе творе? Начинише се самовластно господари земальски и цареве по своіой ћуди збациваше и постављаше, па и сами се почеше звати суверенима — господарима землѣ и народа унаоколо Рима. Где є ту духа христовогъ? Петру апостолу заповеди Спаситель да метне ножъ у корице а римпапе кои се хвале да су одъ апостола Петра добили власть, ваде саблю да произведу крвопролитне битке. О, како є много невинне крви проливало то папство, како є неброєне войне и ратове подстицало честолюбїє и властолюбїє нѣгово! Не быше мирне државе, немаше спокойства народи, не быше сигурни цареви на своимъ законимъ престолима одъ ты крволочны*) тирана збогъ траженя безаконе власти надъ нѣи-

*) Изразомъ кнѣнге те взуитске служимо се.

ма! Пуне су новине и архиве неправда човечеству чинѣни одъ римпапа и нѣгови езуита тако, да су се и папистански народи подигли противъ несносне неправде римске столице; збогъ чега е ова морала призвати себи у помоћъ войску страны држава да е бајоуетима подупиру и бране. Веле очевидци, да е у држави римпапиной теква управа као што е и у Турской и да тамо народи стено, пате, глобе се и гоне као и у Турской. И садъ браћо православна, нестиде се езуити мамити и васъ да се римпапи подчините. Судите: е ли е паметно меняти синцирѣ робства и тиранства са тако скупомъ жертвомъ? Знате сами како су обећаня нѣова притворна и лажна, само да васъ улове и поколебаю у истиной вѣри ваши прадѣдова. Стойте браћо православна тврдо, невѣруйте обманљивимъ обсенама садъ, када е дошло време да се синцири законито са васъ скину, непотресайте кости у гробовима свои отаца и дѣдова, кои се у недрима цркве православне спасаваше и Богу угодише. Заръ бы се нашао кои изродъ, кои бы пошао за одпадницима? Заръ да сада увредимо свое народне светителѣ: Савву, Арсенија, Максима, Симеона и Симона, Дечанскога, Уроша и княза Лазара, св. Јоана Рильскога и толике друге свете божие угоднике, кои се прославише и Богу угодише, у цркви православной? Не стое бадава у средини православнога народа свете и чудотворне мошти многи горњи светителя нашега народа. Нека оне васъ уче, тѣше и утврђую у истиной светой вѣри православной, ерѣ су оне очевидный сведокъ светинѣ истине вѣре наше и наши прадѣдова. Нека васъ любовъ къ својой милой вамъ народности утврђуе у светой православной вѣри. Езуитско лукавство мораће изломити свое отровне стреле, кадъ се недате варати временомъ корисћу. Мужки одбѣйте ово мрачны сила насртанѣ на вашу светиню, упутивши све те гомиле езуитски слугу у Азию, Африку и друге землѣ, нека се тамо покажу са своимъ искуствомъ.

Югославенска браћа наша желе, као што увераваю речма, бити съ нама у любовной братской свези; но ова књига, — која е пресматрана и трошкомъ еднога хвално-

га и знатнога високога лица югославскога издава друго дѣломъ освѣдоचाва. Та наша браћа по ѣзику и племену, траже одъ насъ скупу жертву за тай саюзъ братски одношеня и речма га предлажу а дѣломъ раскидаю. Горко жалимо што ова браћа не поняю основе братства и любви и први подадоше поводъ да се на србскомъ ѣзику мора овако што писати. Одговорность предъ потомствомъ, бацамо на нѣи свенародно, ерѣ они траже прозелитизма између насъ по духу непросвѣћены векова. Скорбимо душевно, што се та браћа и сада заносе око езуитски интрига и сею раздоръ међу нама у користь римпапе. Да ий Богъ умудри!

Бадъ се толико хвале папиштани, да се држе праве христове вѣре и веле да смо мы а не они одпали одъ истине вѣре, да видимо како е у истини. Разлика е између насъ и нѣи ова:

1. они уче и вѣрую да светый Духъ исходи одъ Отца и Сина, а мы исповедамо да треће лице свете Троице исходи одъ еднога Отца као што се и Синъ родіо одъ еднога Отца.

2. различно они одъ насъ свршую крштенѣ и миропомазанѣ.

3. св. причешће они недаю народу у оба вида.

4. измислили су у таинству покаянїя индулгенціе — разрешенѣ одъ грѣхова на цео животъ.

5. не дозволяваю онима, кои се спреме за свештенство да у бракъ по закону ступе.

6. нешто су измислили о животу после смрти подъ именовъ чистилица.

7. признаю они за главу свое цркве римпапу.

о исходу св. Духа.

Папиштани држе да Духъ светый исходи и одъ Отца и одъ Сина, па зато и у своме символу domeђу овако: вѣруемъ у Духа светога, кои одъ Отца и Сина исходи. Но ова наука нѣюва нема основа, нити каквогъ темеля ни у св. писму, ни у списанїяма св. отаца ни у соборима чакъ до осмога века. Ерѣ они су се држали оно-

га символа, кога е соборъ Никео константинопольскій изложио до тога времена као што га се и мы досада држимо. У томъ обштемъ одъ вселенскогъ собора опредѣленомъ символу цркве овако се исповеда: вѣрѹю и въ Дѹха сватаго ГѢда животворащаго, ѡже ѡ Отца исходащаго ѡже со Отцемъ и Сыномъ спокланаема и славима глаголавшаго пророки.

Овакву науку о св. Духу, свети отци написаше и изрекоше, на основу св. Евангелія, где се каже да Духъ св. исходи одъ єднога отца: Ёгда же прїидетъ оутѣшитель, єгоже азъ послю вамъ ѡ Отца, Дѹхъ истинны, ѡже ѡ Отца исходитъ, той свидѣтельстветъ ѡ мнѣ (Іоан. 15. ст. 26.) У апостолскомъ исповѣданію вѣре написано є овако: вѣруемъ и крштавамъ се и у име св. Духа посланогъ апостолима одъ Отца, по обећанію Исуса Христа, (Constit. Apost. lib. VII. cap. 41.)

Св. Василіе великій вели „Духъ св. одъ Отца исходи“ (бес. на Пс. 36.), Григоріе Богословъ изразио се: Духъ є светый заиста светъ кои происходитъ одъ Отца (Слово 39.) Св. Златоустъ говори: послѣдователи Македонієви нису хтели да вѣрую, да є Духъ неизречено исходеій одъ Отца Богъ (бес. на Пс. 65.) Св. Єфремъ Сиринъ учи: Духъ св. ніє ро҃енъ, него исходи изъ суштности Отца (sermo de confess. et sui ipsius reprehens. Т. III. р. 104.) Св. Епифаніе вели: Синъ є ро҃енъ одъ Отца и Духъ исходи одъ Отца (haeres Opp. Eriphan.) Св. Кириль Єрусалимскій учио є: вѣруемъ у св. Духа благогъ утѣшителя, кои одъ Отца исходи. Мы знамо да онъ одъ Отца исходи, но не тражимо да дознамо како исходи, држећи се у границама, кое су намъ положили богослови и блажени мужеве (о св. Троици гл. 19.)

Оваквы свидѣтельства пуне су кнѣиге не само св. источни отаца, него и западни учителя као што су Амвросіе, Иларіе, Августинъ, Пасхазіе ѣаконъ римске цркве, Хаймо Епископъ Халберштадскій (IX. в.), Рабанъ Мавръ (IX. в.) и многи други, кои сви изречно говоре у ползу наше вѣре утврђуюћи да Духъ светый исходи одъ Отца. Тако Амвросіе говори: ако именуешъ Духа именуешъ и Отца, одъ кога Духъ исходи (de Spirit. s. lib. 1.

сар. 3.) Иларіе се изражава: Духъ е раванъ Отцу, одъ нѣга исходеhemъ (contra sermon Agian.) Пасхазіе продужава овако свою речь о Духу светомъ: еко Духъ не бы быо одъ Отца, то не бы у Отцу обитавао и не бы одъ нѣга произшао: но ты пыташъ да ли Духъ одъ Отца исходи? Онъ е свагда са Отцемъ и непрерывно е съ нымъ као топлота са ватромъ (de Spirit. s lib. 1. сар. 10.) Хаймо вели: св. Духъ назива се Духомъ истине зато, што излази одъ Отца истине а Мавръ вели: Духъ светый говориће одъ Отца одъ кога исходи. (homil. 105.)

Но ніе толико потребно наводити доказе изъ списанія Отаца и учителя цркве зато, што намъ достовѣрна исторія казуе да е до папе Лава трећегга римска црква точно хранила вѣру православну да Духъ светый исходи одъ Отца. Ёрь е познато да тай папа ніе хтео на предлогъ Карла цара французскогъ и испански богослова да се сагласи додати у Символу и одъ Сина — Filioque, не сматраюћи на свеколике молбе и убеђеня; него е остао веранъ саборноме изложенію Символа вѣре. Да бы сачувао праву вѣру, онъ е написао на две таблице Символь православне цркве на грчкомъ и латинскомъ ѣзику и поставіо ѿ е у базилики св. Петра са надписомъ да е онъ то учиніо изъ любви къ православној вѣри и зачуванъ нѣно. И у тимъ таблицама нема додатка да Духъ исходи и одъ Сина. Дуго е у Риму была борба и многи папе недадоше да заблуда буде примљена као догмать а Іоаннъ VIII папа, рече и обећа свенародно даће се противити новости кою е невѣжество хтело увести у црквеный православный Символь. Видите ли браћо, да су Римляни одступили, ерь су допустили у Символь новостъ, кою осуђуе трећій Соборъ претећи да се ништа ново не додае, а кои бы штогодъ придао символу Никео-константинопольскомъ да тай подлежи проклетству као Еретикъ. (прав. 7. трећ. Соб.)

У тайнама се недопушта умствованъ, него ясно опредѣленъ одкровенія тражи да вѣруемо у тайне као што е написано у соборнимъ правилама, на основу ясны изреченя Евангелія. Потоме и сва умствованя папиштана

падаю и немаю значеня у науци вѣре. Нећемо се дакле ни трудити да њ њ опровергавамо, почемъ сама падаю одъ здраве критике христїанске, која се оснива на слову божїемъ и преданїю.

Прелазећи одъ ове заблуде римске, која є противна Слову божїемъ, преданїю и списанїяма св. отаца да се зауставимо неколико на другимъ точкама нѣовогъ неправовѣрїя.

2. Папиштани свршуютъ крштенѣ поливанѣмъ а не погруженѣмъ као што то чини православна црква. Да се о томе много не распространявамо у говору, довольно є казати, да є сва првенствуюћа црква свршавала крштенѣ погруженѣмъ, што доказую нарочите крстилнице коє се налазе по старимъ црквама. Погружаванѣмъ крштенѣ се и на западу као и на истоку свршавало до 16. века, премда се в догађало искљученѣ за болне и у тавници бачене, надъ којима се крштенѣ свршавало поливанѣмъ. Само наименованѣ *крштенѣ* — *βαπτισμα* дає понятїє о начину којимъ се има свршавати то єсть погруженѣмъ.

Папиштански свештеници изменили су и узаконѣну форму тайне крштеня и место: крещается рабъ или раба божїа имѣкъ во имя Отца и Сына и Святаго Духа, они овако ту форму говоре: *я те крстимъ* — азъ крещакъ та. Но противъ ове безаконе измене, силно є устаяо и викао јошъ бл. Августинъ учитель западне цркве. Наша пакъ форма крштеня потеже се јошъ одъ апостолски и стары времена да бы се противстало заблуди неки єретика, кои силу крштеня доводише одъ важности лица коє крштенѣ свршує.

Папска црква не дозвољава да мѣропомазанѣ свршуютъ свешеници, него то могу кодъ нѣи свршавати само Епископи. Алъ то є неправилно и погрешно, єръ є сва прва и вселенска црква вѣровала да свештеникъ по дарованой му благодати, може да свршує све тайне осимъ рукоположеня — свештенства. Де є то одступленѣ цркве римске одъ православне, посведочава она сама тиме, што є одъ некогъ времена почела се враћати

къ нама у томе и почела е некима свештеницима дозволявати да миропомазаніе свршую. (читай о мисіонерима.)

3. Папиштани свршую св. тайну Евхаристіе причешћа на пресномъ хлѣбу у изгледу некакве обланде, листића одъ теста; но то е противно староме обичаю како вселенске православне тако и нѣове местне римске цркве и целы осамъ векова они служише као и мы сада на квасномъ хлѣбу и текъ у деветомъ веку уведоше да се на пресномъ хлѣбу служи. Тако сведочи и нѣовъ кардиналъ Бона. Нису ли дакле они одступили одъ праве цркве Христове? Нека одговоре по савести.

Осимъ ове погрешности, папска црква пала е и у другу што се тиче ове свете тайне. Она не дав народу причешће у оба вида — хлѣба и вина — (тѣла и крви христове), него своимъ послѣдовательима дае само хлѣбъ — тѣло, противъ ясне заповеди Христове, која овако гласи: пійте ѿ неѧ вси. Дакле кои се одъ Христіяна причешћуе, тай мора се причестити и крви Христове. Аще не снѣсте плоти Сына челоувѣческаго, ни пійете крове Ёго, живота не ѡмате въ себѣ (Іоан. 6. ст. 53.), вели Спаситель. Видите ли браћо православна, да римска црква ставля велику препону спасенію людскомъ, ерѣ ѡй лишава најсветіе и спасителне крви Христове? Они се и у томе као и у свему другоме лукаво домишляю и веле, да где е тѣло, тамо е и крвь. Но пытамо ѡй каква е и где е крвь у тѣла кое в мртво? Мы пакъ вѣруемо да е Христось изволео даровати намъ свое пресвето живоносно тѣло и пречисту спасаюћу крвь, која е изъ пречистогъ ребра на Голготи по крсту текла. Знайте браћо да су Римляни чакъ до 12. века давали народу и тѣло и крвь у виду хлѣба и вина, а после забранише и тако одступише одъ закона и одпадоше одъ єдинства свете Христове цркве.

Римляни кадъ служе не творе призиваніе св. Духа и веле да то ніе нужно као поздніе установленѣ цркве. Аль браћо православна, то ніе истина. Литургію прву сложио е св. апостоль Яковъ а ніе као што папиштани говоре у нѣновой єзуитской кнѣзизи да е обредъ литургіе у другомъ и трећемъ веку постао. У той литургіи обре-

ди су означени лепо и красно православно, па су после Василіе великій и Златоустъ скратили и сложили онако, као што мы служимо. Кадъ дакле ови свети Отци новости у томе неуводише, то зашто су они опредѣлили и после свети собори утврдили да се твори призиваніе? Мы вѣруемо да Духъ светый прелаже, претвара хлѣбъ и вино у крвь и тѣло Христово и мы се причешћуемо подъ видомъ хлѣба и вина тѣла и крви Христове. Ако се дакле небы читала молитва, ни призивао Духъ св., да освети предложене даре; то ови дари остали бы хлѣбъ и вино в небы се силомъ божіомъ преложили, претворили у тѣло и крвь Христову. Исусъ Христосъ на тайной вечери, благословіо е предложене дарове, а римляни одъ тога одступаю и неблагосиляю са узаконѣномъ молитвомъ те дарове и по томе видите како страшно погрешаваю, кадъ насъ вѣрне преданіама св. богоносны отаца окривляю.

Къ свима гореуказанимъ одступаньима одъ истине, црква римска уклонила се и у томе, што деца не дозвољава да примаю причешће. Но то е противно древности и обичаю православне и апостолске цркве, коя ніе нигда кратила да се деца причешћую. Ёръ кадъ се деца крсте узаконѣно е и питати їй небесномъ пиѣомъ? За што бы имъ се бранило ступати у свезу са Христомъ и примати га у себе? Ніе ли Исусъ Христосъ волео децу за невиностъ и чистоћу душе и срца нѣюва? О, како е невѣрна римска црква слову и науци Христа, кои е изрекао: пійте ѿ неа вси!

4. Римяни изврнуше и изопечише и свету тайну поканія уведенѣмъ индулгенція или неки опростителны писама коя нѣюве владике и понайвише римпапе даю люда, опраштаюћи имъ за пере грѣхове. Ова е новостъ кодъ нѣи появила се у деветомъ веку после Христа, збогъ користи и скупляня новаца.

Папиштани о томе мудрую овако: има неки людій кои су Богу угодили више него што треба, и тимъ учинивши дѣла добра више, него што треба за нѣюво спасеніе, тай су сувишакъ свои добры дѣла метнули у не-

ку благайницу са којомъ располаже римпапа и одтуда дели овоме оволико ономе онолико, колико оће коме да да.

Но и деца увиђаю ову непонятну пређе глупостъ уведену одъ римпапа за превару простодушни Христїана. Кои бы одъ людїй могао што више учинити, него што е дужанъ? Заръ е опредѣлена граница чиненю добра? И може ли кои одъ насъ стећи више него ли што е потребно светости? Ёгда сотворите вса повелѣнїа намъ, глаголите, ако равнї искључкмы ёсмы, ако ёже должны вѣхомъ сотворихомъ (Лук. 17. ст. 10.) Ето видите, да и свети ништа не оставише римпапи, чимъ бы се китити могао и другима делїю. Нека стекне светости самъ, па бы нѣгове молигве о грѣшницима Богъ услышао; аль не може да располаже са туђомъ богоугодномъ светосћу, іошъ ма нѣ има основа и права за паре опраштати, и како? Опрашта дрзновено на цео животъ грѣхове, па ма каква зла после човекъ чивїю! О Боже мой! како се далеко удалїо онай грѣшанъ човекъ, кои е самовластно дрзнуо назвати се твоимъ видимимъ намѣстникомъ и владикомъ целе землї!

5. Римска црква погрешава іошъ противъ нравствености човечества и безпорочности службе свештеничке, еръ забранїюе да буду свештеници мирски оженѣни, што е противно правилу првога вселенскога Собора, противъ кога они ништа немаю навести.

И у самой западной цркви свештеници су были женѣни до папе Григорїа седмога, а овай е забранїю то, да бы удалїо упливъ грађанске власти на свештенство. То неће Чокрлянъ да спомене а изврће историческа факта и безсавестно каже да е у томе одступленю права римска црква. Увиђаю ову погрешку и сами римски свештеници и више пута дао се чути нїювь гласъ противъ ове неправде, кою имъ чини римска столица єдино за своє властолюбиве намере. Ако пакъ послушамо нравоучителъ народне и правителства, колико ћемо гнусности дознати збогъ небрачности свештеника римски, колико ли нађи незаконно рођене деце! то е известно папиштанима, него су упорни у своимъ заблудама и нипо-

што неће да исповеде истину. Зашто они допуштају уніятима да су имъ свештеници женѣни, кадъ е истинно и правилно по мисли нѣіове цркве, да се свештеници лишаваю брака? Ако ніе ту лукавства каквогъ, а оно е зацело признаванѣ да су они одступили одъ правила и благопристойности.

6. Чокрлянъ, кои е продао пропаганди свое име, говорећи о чистицишту изврће понятіе и смисао православне цркве о молитвама и споменима за умршу браћу нашу, коє приноси и чини св. црква православна. Кадъ е заблудіо и ніе хтео иля ніе имао прилике дознати и научити се како наша црква вѣруе, болѣ бы и поштеніе было да ніе ни узимао перо да пише о ономе што незна. Но онъ сиромѣ — Богъ да му буде милостивъ и да га опамети, тако исто незна ни о чистицишту ништа. Ніе то нѣгово перо ни изложило. Римляни дакле вѣрую да постои некакво чистициште — место, где се одъ грехова очиштаваю душе умрши, између рая и пакла. Но изъ притче о Лазару и богатомъ види се да нема никаквогъ средиѣгъ места између рая и пакла, нити о таквомъ месту има каквогъ основа у св. писму, ни у соборнимъ опредѣленіямѣ, ни у списаніямѣ св. отаца. И ову е лажну науку папска столица измислила и увела у цркву да іој буде болѣ основана тежня за добитомъ одъ праштадны писама.

Што се пакъ у кнѣзизі подѣ именовъ Чокрляна наводи, да е на скупѣ флорентійскомъ бл. Марко Ефескій рекао о той науци, да ћемо се лако погодити, рекао е зато, што су се дуго ту препирали о свима преходећимъ разликамѣ источне и западне цркве па се немогоше ни у чему сагласити; ерѣ су Римляни были упорни у своимъ заблудама, па да небы трошили време узалудъ, бл. Марко предложи ово. Дайте да се договарамо о томе: е ли е папа глава цркве, или ніе? па ћемо друго све лако решити; ерѣ ако буде као што вы наводите папа признатѣ за главу цркве, морамо тада вѣровати како папа заповеди; не буде ли признатѣ римпапа за главу вселенске цркве, тада ћете вы одступити одъ

свои заблуда и вѣровати онако, како св. писмо, собори, преданія и списанія св. отаца гласе и како источна црква вѣрно учи и држи.

Заиста е ту Гордѣвѣ чворѣ! Папа бы све презрео, све бы прежалю и лако прегорео остале разлике са признанѣмъ нѣговогъ поглаварства цркве. Изъ практике римске цркве па и изъ ове Чокрлянске кнѣнге види се то. Допушта се све да буде као што е было подъ еднимъ условіемъ — признати папу. О, несита властолюбивости! Чимъ бы се задовољити могла? Зашто цепашъ хитонъ Христовъ? Зашто делишъ народе у любви и слоги? На што ти толике власти? Св. апостоли соборно се договараше о напредку цркве Христове а рим-папа оће да е више собора, оће да подярми све патријархе, митрополите, архіепископе и епископе своју народа и да наређуе нову вѣру, да измишља нове догмате!

7. Римљани погрешаваю и што се тиче управе црквене, учећи да е патријархъ римскій — папа глава вселенске цркве, наместникъ Исуса Христа на земљи са врховномъ влашћу законодавства, суда и политике. То поглаварство своје, папе изводе изъ лажне мисли, као да е Исусъ Христосъ поставіо апостола Петра главомъ целе цркве и да е то достоинство папа наслѣдіо.

Они веле да е Исусъ апостола Петра поставіо за главу цркве тиме, што му е дао властъ разрешенія и свезиваня (Мат. 16. ст. 18—19); но знамо да ніе само нѣму та властъ дана, него и прочимъ апостолима: елика аще сважете на земли, вѣдѣтъ свазана на небесѣхъ, и елика аще разрѣшите на земли, вѣдѣтъ разрѣшена на небесѣхъ (Мат. 18. ст. 18), рекао е свима апостолима Спаситель. Црква е основана на основу своју апостола а не самога Петра (Еф. 2. ст. 20) и она е на тврдимъ стубовима дванаестъ апостола (Апок. 21. ст. 14.). Апостоль Петаръ ніе првый камень, кои е у темелю цркве, ерѣ е самъ Исусъ Христосъ крауголный камень основа и темеля црквеногъ (Еф. 2. ст. 20.), и основаніа йнаго, никтоже можетъ положити (1. Кор. ст. 11.)

Што се тиче израженя: ты ёси Петро и на семъ камени созиждѣ церковь мою, то отци и учителя цркве различно толкую. Иларіе, Амвросіе, Златоустъ и другя подъ рѣчи: *камень* разуму исповеданѣ вѣре петрово и кажу да ѣе црква быти озидана на вѣри той да е Христось Синь Бога живаго. Збогъ чега учителя западне цркве Августинъ и Бронимъ ово место толкую да се односи на Христа, кои е камень темельный цркве свое. Видите дакле да ту нема ништа одъ мысли поглаварства петровогъ.

Другій доказъ римске мысли о поглаварству петровомъ, папштани налазе у Евангелію Іоана гл. 21. ст. 14—18. где трипутъ Спаситель пыта Петра да ли га люби? Но ова беседа очевидно се односи на трократно одреченѣ Петрово, коимъ се опеть повраћа у чинъ апостола. „Трократнимъ исповеданѣмъ Петровимъ, заглађава се преступленѣ трократногъ одреченя нѣговогъ, вели Кириль Брусалимскій. Подъ рѣчию агнцы овде се разуму прости и несавршени Христіяни а овцы савршени и више правствености Христіяни, но никако се ту немогу разумети пастири, кои сви добише заповедь да пасу стадо божіе овцы и агнцы (1. Петр. 5. ст. 2.)

Што се далѣ указуе одъ стране папштана на Евангеліе Луке гл. 22. ст. 32. да се Исусъ Христось особито молио о Петру, то нимало не говори у ползу поглаварства. Ёрь се Исусъ Христось молио о Петру зато што е провидію нѣгово паденіе, рекавши му: и ты нѣ когда обрща оутверди братію твою кое значи: ты ѣещь се поколебати у вѣри, но опеть ѣещь устати и тада примѣромъ свога покаянія, укажи примѣръ другима, кои су слабомѣнни у вѣри. Што далѣ римляни наводе, да е доказъ поглаварства петровогъ и то, што онъ у списку заузима прво место; но то нѣ истина, ёрь у посланію къ Галатима ставля се на првомъ месту апостоль Яковъ (гл. 2. ст. 9.). Првенство места, никако нѣ то исто што и поглаварство, и Христіяни времена апостолски не само Петру него тройци апостолима одаю честь првенства тешке службе. Што римляни наводе да е првый Петаръ апостоль на сабору брусалимскомъ повео речь,

то никако ніе истина. Читайте у книзи апостолски дѣ-
янїя (гл. 15. ст. 7.), где се види да е предходило догово-
ранѣ и да е Петарь приміо заключенѣ общте. Кадъ бы
апостоль Петарь быо старешина; то, зашто га соборь
као равна свима члановима своима одређуе да иде у Са-
марію (Дѣян. 8. ст. 14.), принуђава га да се оправдава и
одговара собору прочи апостола (гл. 11. ст. 2—18.) и рѣ-
шенѣ собора не изриче се одъ лица и у име Петра, не-
го у име и одъ лица свію апостола и стараца (ст. 19—
23), и апостоль Павле свенародно изобличава апостола
Петра у Антіохїи (Гал. гл. 2. ст. 11.) за неправомислїе и
дволичность.

На лажномъ понятію о главенству апостола Петра,
римляни уче о поглаварству папиномъ. Апостоль Петарь
веде они, быо е у Риму Епископъ, онъ е глава црквена;
дакле е Епископъ Рима преемникъ Петра и глава цркве.
Но прво е не истино, нити е Петарь у Риму быо назна-
ченъ за Епископа, ерь е у нѣговъ део пала Юдея (Гал.
2. ст. 7.) и потOME е главно место нѣгове службе быо
Ерусалимъ а не Римъ, — у Риму е онъ быо врло кратко
време. Друго што кажу да е Петарь быо глава цркве
савршено е лажно, дакле очевидно е свакоме да е лаж-
но и заключенѣ по коме се говори да е папа глава цр-
кве. Ништа се у исторїяма неналази, што бы сведочи-
ло да е апост. Петарь поставіо римскога Епископа за
главу цркве. Иринеи само то казуе да су апостоли Пе-
тарь и Павле поставили за Епископа Лина кои ніе быо,
нити е могао быти глава цркве зато, што е тада быо
живъ апостоль Іоанъ и Сїмовъ Зилоть. Заръ е умест-
но да Линъ заповеда апостолима? Како се слаже са до-
стоинствомъ апостола, што римляни у Чокрлянској књи-
зи стр. 313. кажу, да е и апостоль Іоанъ быо подчинѣнъ
папи? Не увиђали се овде страшна и осуђеня достойна
лажъ, кою се не стиде износити на явность. О, како е
на песку, власть патріярха римскогъ као мнимога погла-
вара, основана! Но то е измишленѣ доцнїега времена,
еръ у прва времена нису се римски Епископи понашали
надъ осталима Епископима, нити се звали главомъ все-

ленске цркве. У осмой књизи постановлена апостолски (гл. 10.), при описиваню богослуженія, говори се најпре ово: ѿ епископѣ нашемъ Іаковѣ и епархіахъ ѿгш помолимса, а после текъ споминѣ се и римскій Епископъ Климентъ, што доказує братско равенство своју Епископа између себе и велико уваженѣ своју црквју према Якову и столицу Ерусалимској. Нека се сете римляни и онога догађая, кадъ е Никита у својој цркви у Риму дао првенство при служби св. Поликарпу. Не дознає се изъ древности црквене, ни за какво старешинство римскогъ Епископа надъ прочима. А шта е садъ? нив ли горестно видети да Епископъ целує папуче папске? Тако су се папе самовластно уздигли!

Не могу римляни одрећи да е Иринеј изобличио папу Виктора за нѣгову гордельиву тежню завладати са другимъ епископима а и собори су више пута одбацивали папске претензиє, доводећи иј у границе братства и любви. Никои изъ отаца нив признавао папу за главу цркве, нити се кадгодъ изразио кои у ползу тога противзаконогъ господарства. Сви су Епископи преѣмници апостолски и равни су саномъ, свакиј управља у својој епархіи. Собори су истина уредили катедре коя е за којомъ чести ради престолны градова, аль не дадоше ни єдноме власти више собора, врховна власть суда и рѣшенѣ своју питаня о цркви нив дата єдноме лицу, него собору, єрѣ и апостоли таква питаня рѣшаваше соборно.

Видите дакле да е власть таквогъ папиногъ поглаварства противна слову божіємъ, преданію, исторіи, соборима и списаніяма св. отаца, и бадава се папиштани усиљаваю поглаварство папско доказивати. Сѣта сѣтствій и всацескаа сѣта вели Еклезіјастъ. Нека дакле римска црква призна очевидну истину, нека се непротиви слову божіємъ, нека не измишля лажне декреталіє више, єрѣ е свему свету познато да су такве декреталіє измишлѣне и удешаване за цѣль светску, мѣрску а не за ползу цркве или за спасеніє Христіяна. Молимо се Богу са истиномъ црквомъ божіємъ православномъ да се опамете и отресу са свои срца средњи векова измишленѣ схо-

ластике, да скину покривало са очію свои. Да имъ Богъ дарує чувства праве любви братства и христіанства! Да Богъ сачува свакога православнога брата одъ заблуда римски, и мреже, кою бацише у средину нашега народа, да Богъ да имъ свагда пуста остала и ништа не уловила.

Уобште о кнѣзиз Чокрлянској имамо вамъ православно браћо, драги ми Срби и Бугари казати да є написана съ намеромъ да васъ у вѣри правой поколеба, да вамъ найсветія убеђенія прадѣдовскога закона поруши, да васъ унесрећи и покоси име и народность вашу. Мамаи васъ са чувственимъ и матеріалнимъ користима овозсветскимъ, рушећи спасеніє ваше душе у вечности. Мнимимъ допуштанѣмъ да останете са своимъ обредима и обичаима лукаво жели да вамъ метне ярамъ, одъ кога се већъ и на западу ослобођаваю; па после ће све порећи и заборавити све што обеђаваше. Уніяти и сви пошокчени добро знаю, како є веровати таквимъ обрицанѣима.

Кадъ є дакле све єдно по папиштанскомъ свађаню ма каквы обреда држати се и кадъ су правилни и наши обреди источни: зашто намъ не пруже руку братства и любви Христове? Они као да више любе папу, него ли Христа, кадъ се не одричу властолюбивы зблуда папски. Што є то, што смета саєдиненю западне са источномъ црквомъ? Єдина є препрека саюзу незаконна власть римпапе, кои уводи самовольно у цркви нове догмате, одъ кои треба да римляни одустану и да римскій патріярхъ дође у границе законы опредѣленя соборны.

Не вѣруйте браћо варалицама папске процаганде, кои се труде да васъ обрлате и изнесу предъ очи лажь место истине, и кои иду да васъ увере да є бело црно а црно бело.

Претєрпѣвый до конца, той спасетса вели Спаситель. Любите свету вѣру и цркву православно, коя є истина соборна, апостолска, отеческа, єдина Христова црква и вѣра, ніє само неки лица, као што се уциню безъ обзира

на савесть папиштани доказивати. Неодваяйте се одъ вѣре свои прадѣдова и не потресайте кости свои отаца одпадничествомъ одъ истине божіе православне цркве.

Богъ намъ привѣжише ѿ силъ, помощникъ въ скорбехъ шверѣтшихъ ны зѣло. Сего ради не оувоимса. Господъ силъ съ нами, заступникъ нашъ Богъ Іаковль (Пс 45. ст. 2. 3. 8.)

Осимъ указаны шесть точній одпадничества римске одъ истинно православне Христове цркве, имали бы и даль излагати одступленя римске цркве одъ правовѣрія; но да небы обременявали свое читателъ, укратко ѿ предохранявамо одъ заблуда римпански нарочито сада, када зао духъ преко езуита устае на истину и ако левъ рыкаа ходитъ, ѿскій кого поглотити (1. Петр. 5. ст. 8.) Помраченъ ѿаволомъ разумъ езуита, оѣе упркосъ очевидной истини, да расшируе лажне и нечисте мисли (2. Кор. 4. ст. 4), суетнима уображенъима, узубуѣуе грѣшне желъ, поджиже богопротивне страсти (Іоан. 13. ст. 2. Дѣян. 5. ст. 3.), и ползуюћи се околностима (апок. 2. ст. 10), удара на слабу страну човечію. (Іоан. 12. ст. 6. гл. 13. ст. 2). Но браћо православна — исповѣдница истине вѣре и чеда праве христове источне цркве, не дайте се варати и останите непоколебими у истини, любећи Бога и цркву христову православу, па мовлащымъ Бога вса посвѣществуютъ во благое (Рим. 8. ст. 28)!

Римляни су одступили одъ истине божіегъ одкровенія и увели су много коешта у свою цркву што ніе сходно, нити е благопристойно. Место пѣнія гласомъ, они унесоше у свою цркву изъ театра оргулъ, што ніе было пре у христіанскимъ храмовима. Место да читаю и пою у цркви, они на отвореномъ олтару нешто непонятно мимически дѣйствую и ѣутећи безъ сазидація народа неке обреде извршую. Они су увели неке тайне миссе и дозволили су да у течаю 24 часа еданъ свештеникъ две миссе служи на езикy, кога народъ не разуме и не може да участвуе у жертви, коя се у име нѣгово Богу приноси. Одступили су одъ устава црквеногъ и погазили наредбе нѣгове, што се тиче црквенога богослуженія и смешали службе, а то све сведочи, како е опасно у дѣлу

вѣре и цркве руководити се самовольствомъ єднога грѣш-
нога римпапе, кои не може быти чуваръ цркве и праве
вѣре. Римляни противъ ясногъ опредѣлена соборногъ
явно нарушаваю свете постове. Редко кодъ нѣи кои
пости, аль и онай кои тобожъ пости, не єде само месо а
друго све єде, као мы у белу неделю. Сиръ, яйца, мле-
во, масло, рибу еду и тада веле да посте. О, како ће ий
сами западни отци и учителя осудити за овакво нару-
шенъ устава црквеногъ! Римляни водећи се по ѣуди єд-
нога властолюбивога човека, изопачише чисту науку
Христа Спасителя и осимъ догматичне стране, кою са-
мовольно искварише, одусташе и одъ духа морала еван-
гелскога и место оумерщвленія плоти, забацивши христїан-
скїй аскетизмъ, уведоше начела плотскога мудрования и
угађаня тѣлу и тиме понизише високїй мораль Христове
науке. Чимъ се они разликую одъ пређашнѣи властите-
ля незнабожачки римляна? О, како є опасна, како ли є
грѣшна нѣюва тежня! Како ли є оскорбително христїан-
скомъ чувству служеніє римпапе, где се види смеса єзи-
чества съ христїанствомъ! Чувайте се мученици право-
славїа и не дайте се да васъ папистани освоє и одведу
у капишта своє властолюбивости, противве Христу и нѣ-
говой истини. Будите бодри и недопустите да вамъ па-
пистани отму драгїй камень — светию вѣре православ-
не, у коїой се спасаваше ваши отцеви и прадѣдови, у
цркви и вѣри православної и ваше є спасеніє. Претерпѣ-
вый до конца, той спасетса! Стойте братїє и держитесь преданїа
(2. Сол 2. ст. 15.) своє истинно православне источне цр-
кве, коя є права и истина Христова црква, столпъ и оутвер-
жденїє истиннога слова божїєга, хранителька богодане вѣ-
ре, чисте одъ сваки заблуда лукаве силе и власти, и Богъ
мира и спасенїа быће съ вама!

Р19 Ср II 457. 1